

Kokken, som blev arkiv-haj

Lone Riis var kok i Nordøstgrønland i 10 sæsoner. Hun blev bidt af Grønland og er i dag leder af Grønlandsregistranten på Arktisk Institut. En guldgrube af gratis, historisk viden om Grønland

Marianne Krogh Andersen
marianne_krogh_andersen@gmail.com

Ikke mange mennesker har været i Nordøstgrønland hele 10 gange. Og oven i købet arbejdet som kok i et af verdens mest øde områder.

— Det er et fantastisk sted at skrælle kartofler, erklærer Lone Riis.

Hun blev så begejstret for Grønlands mest utilgængelige vider, at kokken besluttede sig for, at hun måtte vide mere om Grønland.

Lone Riis begyndte at studere grønlandske og arktiske studier på Københavns Universitet.

I dag har hun byttet kokkehuen om med et job bag skrivebordet på Arktisk Institut i København. Hun blev cand. mag. i tørvkulturelle studier med speciale i Grønland og er nu projektleder for Grønlandsregistranten.

Navnet lyder kedeligt, men det dækker over en guldgrube af viden om Grønland. Mere om det senere.

Først lidt om livet som kok i verdens største nationalpark, Nordøstgrønland, med et areal næsten på størrelse med Frankrig og Spanien til sammen.

Nørder og gammel syltetøj

Lone Riis har arbejdet som kok syv somre på forskningsstationen Zackenberg nær Daneborg.

— Zackenberg er et fantastisk sted med en masse dejlige mennesker, som er nørdede og interessante at

tale med.

- Forskningsstationen ejes af selvstyrte og drives af Aarhus Universitet. Jeg har mødt de mest søde og vidende mennesker, som havde en masse at fortælle om klima, permafrost og forskellige dyr og planter, som de har specialiseret sig i.

Hver uge kommer der forsyninger med fly fra Island med alt fra mælkepulver til hvidkål og kød.

- Som kok skal man forstå at planlægge sine indkøb omhyggeligt.

- Men vi har altid et godt lager, så vi kan klare os hele sæsonen på frost- og tørvarer, hvis et fly fra Island skulle blive forhindret. Man

lærer at blive glad for ananas på dåse og frossen broccoli, fortæller Lone Riis.

- Som kok er jeg nødt til at bruge min fantasi. Man kan sagtens lave en lagkage med ti år gammelt syltetøj, som helt har mistet farven. Eller tørre med noget pulver og lave en god tomatssuppe.

Et himmelsk syn

På Vejrstationen Danmarkshavn arbejdede Lone Riis to somre og en vinter som både kok og afløser for radiosondemedarbejderne.

To gange i døgnet skal de otte folk på den øde vejrstationen opsende vejballoner til hjælp for meteorologer.

I den lange mørke vinter, hvor mandskabet ikke ser lys fra midt i oktober til 6. Februar, gælder det

om ikke at få polarkuller.

Forsyninger af madvarer kommer i oktober. Næste gang, mandskabet forventningsfuld kan skue mod himlen, er engang i december, hvor juledropet med lækkerier, gaver og mad daler ned fra oven. Hvis ellers vejret tillader det. Ellers må de otte mennesker i ødemarken nøjes med fryserens fristelser.

Den vinter, hvor Lone Riis arbejdede på Danmarkshavn, var de fire kvinder og fire mænd.

- Jeg ville gerne finde ud af, hvordan jeg reagerede om vinteren i mørket. Det gik godt. Der var en god stemning. Mennesker, som melder sig til sådan et job, er klar over, at det ikke nyttet noget at få et anfald. De opfører sig ordentligt og er psykisk stærke.

- Forholdene på Danmarkshavn er fine. Vi har hver sit værelse med fjernsyn og eget badeværelse. Så der er privatliv. Vi har også en lille biograf med otte sæder.

- Folk indretter sig efter forholdene. En kollega kørte konstant på kondicykel. Han gennemførte et mindre Tour de France. En kvinde strikkede strømper. Jeg så hende aldrig uden et strikketøj i hånderne, undtagen når hun sendte vejballoner op. Jeg selv læste meget og gik engang innellem tur på isen med pandelampe. I måneskin er der utroligt smukt, fortæller Lone Riis.

Isbjørn på jagt

Isbjørn har hun set tre gange. En af gangene var bamsen meget tæt på. Formentlig fordi den kunne dufte mad. De måtte skræmme den væk med signalpistol. En anden gang kunne hun observere en isbjørn lure på en sel ved et andehul. Den langede ud efter et riffler med labben, men saLEN slap.

Hver sommer får alle på Zackenberg og i Danmarkshavn skydetræning. De forlader aldrig stedet uden at være bevebnet med riffler og signalpistol.

- På Zackenberg er der et virkelig fint bibliotek. Jeg brugte meget tid på at læse en masse bøger om Grønland. På den måde fik jeg lyst til at studere grønlandske og arktiske studier, fortæller Lone Riis.

Studierne forte hende til Arktisk Institut, som ligger på Christianshavn nær Nordatlantens Brygge. Her findes en omfattende billedsamling fra Thalbitzters over 100 år gamle fotos, Jette Bangs fremragende billeder og frem til i dag.

Guldgrube af viden

Lone Riis arbejder som sagt med Grønlandsregistranten. Det er en database over historiske dokumenter om Grønland, som omfatter mere end 100 aktører, f.eks. biblioteker, universiteter, arkiver, museer, uddannelsesinstitutioner og virksomhedsarkiver i Grønland, Danmark og Færøerne.

- Databasen er et forsøg på at gøre det nemmere for folk, som er interesseret i historie at finde op-

lysninger om Grønland, fortæller Lone Riis.

- Grønlandsregistranten er en guldgrube af viden. Og vi vil gerne have materialet ud til så mange mennesker som muligt i Grønland og Danmark. Mange flere burde bruge registranten, siger direktør Bent Nielsen, Arktisk Institut.

Gratis

Det er gratis at benytte Grønlandsregistranten, som kan hentes via Arktisk Instituts hjemmeside.

Vil man f.eks. gerne vide noget om ens far, der arbejdede hos KGH, kan man hente viden de mest overraskende steder, fortæller Lone Riis.

Nogle gange findes der oplysninger på Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Andre gange kan man hente oplysninger ydmyge steder som Læsø Lokalarkiv.

- Viden om Grønland er spredt rundt i rigsfællesskabet. Det kan være svært at finde ud af, hvor man skal lede. Her kan Grønlandsregistranten være en hjælp, fortæller Lone Riis.

I Grønlandsregistranten finder man link til 10 forskellige institutioner i Grønland, der ligger inde med arkivmateriale. Det findes også på de 17 små lokalmuseer rundt i Grønland. Dem vil Riis gerne have med i databasen.

- Museer i Grønland vil meget gerne være med. Men mange steder kniber det med ressourcerne. Der er måske kun en enkelt eller

LEIF JOSESEN

to ansatte, som har rigeligt at gøre i forvejen.

De har godt styr på deres arkiv. Men det er som regel ikke digitaliseret, siger hun.

Et link til viden

Grønlandsregistranten giver adgang til oplysning om folketællinger i Grønland helt tilbage til 1787. Der er oversigt over embedsmænd, kateketer og missionærer.

Det historiske materiale om Grønland er righoldt.

- Vi vil gerne have den store viden, som ligger i Grønlandsregistranten ud til langt flere mennesker. Helt almindelige mennesker kan få stor fornøjelse af den, tror vi.

Lone Riis forklarer, at man via databasen kan hente viden om, hvor oplysningerne findes. Det kan være et lokalt arkiv i Danmark, på Nationalmuseet i Danmark og Grønland eller helt andre typer af institutioner, som virksomhedsarkiver bl.a. på Færøerne.

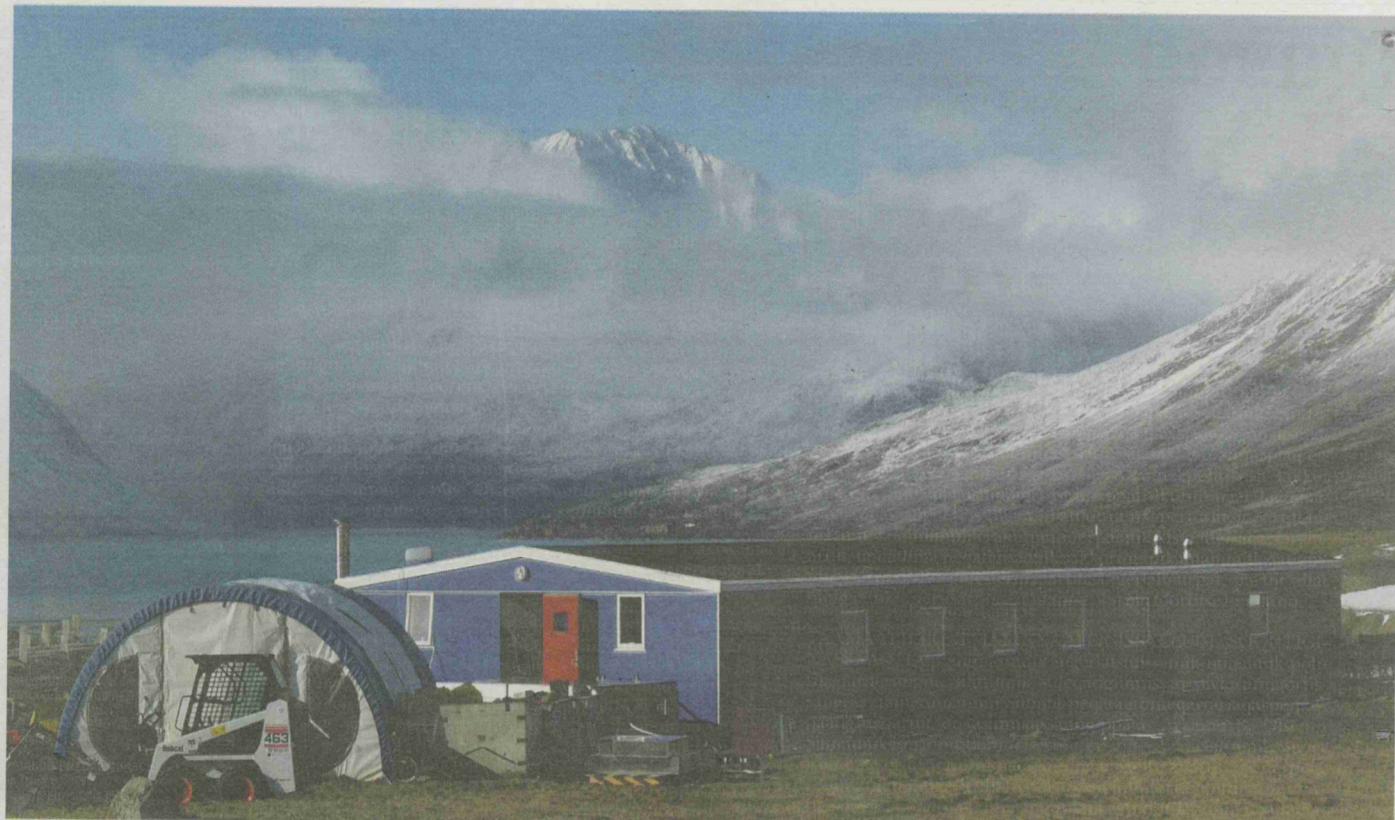
Selve oplysningerne får man ikke direkte via Grønlandsregistranten. Det vil kræve for omfattende en database. Men man får at vide, hvor det historiske materiale befinder sig med link. Og så kan man selv søge videre.

LEIF JOSESEN

*Lone Riis Tunup
Avannaarsuaniiinneq nuannareeqa
qaammatigissumilu angalaaruni.
Pingasoriarluni qanumut nannumik
takusaqarpooq.*

Lone Riis elskede at være kok i Nordøstgrønland og gå tur i måneskin. Tre gange avar hun heldig at se en isbjørn tæt på.

LEIFF JOSEFSEN

Lone Riis Tunup Avannaarsuani ilisimatuut sulliviani Zackenbergimi alianaatsunik avatangiiseqartumi igasuuusimavoq.

Lone Riis var kok i det øde Nordøstgrønland på forskningsstationen Zackenberg i smukke omgivelser.

qarlutik soorlu atuakkanik atorniarfiit, ilisimatusarfíit, toqqorsivii, katersugaasivit, ilinniarfiit kiisalit Kalaallit Nunaanni, Danmarkimi Savalimmiuniilu sulifeqarfíit toqqorsivii.

- Toqqorsiveqarnikkut inuit Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaane- ranik soqutigisallit ajornangin- nerumik atugassaqtinneqar- put, Lone Riis oqaluttuarpoq.

- Grønlandsregistranten ilisima- sanut toqqorsiviuvoq naliitsoq. Kalaallit Nunaanni Danmarkimi in- unnut amerlanerpaanut atortussat angutikkusappavut. Inuit amer- lanerjussuit toqqorsivik atorsin- naasariaqpaat, Arktisk Instituti- mi pisortaq Bent Sørensen oqar- poq.

Akeqangngitsosq

Grønlandsregistranten atornera akeqangngilaq, taannalu Arktisk Institut nittartagaa aqqutigalu- gu aaneqarsinnaavoq.

Assersuitigalugu ataataq KGH- mi sulisimasoq pillugu paasisa- rrusukkaanni sumiiffinni tupaal- lannarnerpaani paassisutissanik aallertoqarsinnaavoq, Lone Riis oqaluttuarpoq.

Iaannikkuut Nunatta Katersug- aasiviani Toqqorsivianilu paassisut- issikan nassaasaqartarpooq. Aam- ma ilaanni sumiiffinni mikineru- suni paassisutissanik nassaartoq- risinnaavoq soorlu Læsø Loka- larkivimi.

- Kalaallit Nunaat pillugu ilisi- masat naalagaaffeqatigimi sumi- tamani nassaarineqarsinnaapput. Sumi ujaasisanerluni nalunarsin- naavoq. Matumani Grønlandsreg- stranten iluaqtaasinnaavoq, Lone Riis oqaluttuarpoq.

Grønlandsregistranten imimi Kalaallit Nunaanni ingerlatsivinnut assigingngitsumut qulinut attaveqa- poq (link) taakkulu toqqortaqar-

put. Aamma Kalaallit Nunaanni sumiiffinni 17-ini katersugaas- iverpoq. Tamakuq Riisip toqqor- sivimmut ilaatikkusuppi.

- Kalaallit Nunaanni kater- sugaasivii peqataasutupilussu- upput. Sumiiffippassuarnili nukis- sanik amigaateqartoqartarpooq. Immaaq atorflik atasiinnaasaran- poq imaluumnit marluk annert- unik suliassaqareersut. Toqqortan- ik ilisimaarilluarpaat, Taakkuli qa- rasaasiakkoortunngorsimaneq aqorput, oqarpoq.

Ilisimasanut attavik

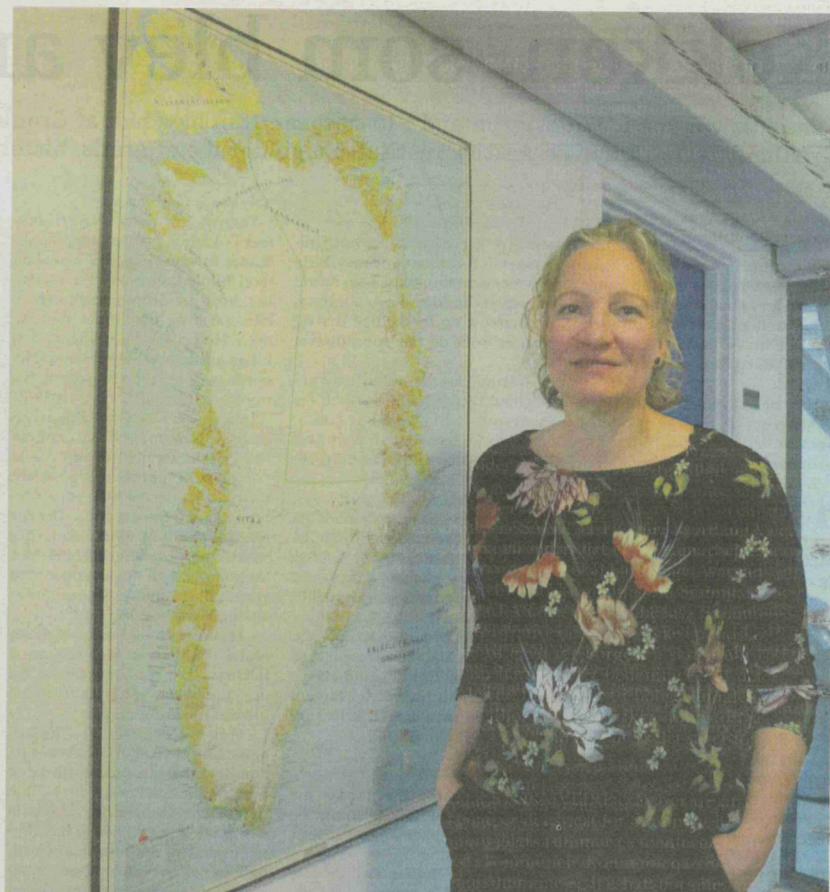
Grønlandsregistranten Kalaallit Nunaanni inuunnaat oqaluttuaan- nik 1797-imeersunik allaat imaqa- rpoq. Atorfilitat, ajoqit ajoqer- suiatortitalltu tamarmik nunaar- sorsimapput.

Kalaallit Nunaat pillugu oqalut- tuaanikkuut atortut amerlaqaat.

- Grønlandsregistranten imimi ilis- masarpassuit inupassuarnut angutikkusappavut. Inuunnaat nuannaarutigissaqigaat isumaqar- pugut.

Lone Riis nassuaavoq toqqor- sivik atorlugu paasiniaasoqarsin- naasoq paassisutissat sumiinner- sut. Imaassinaavoq Danmarkimi toqqorsivit arlaanni Danmarkimi naalagaaffiuq katersugaasivissuani Kalaallillu Nunaanni imaluumnit ingerlatsivinni allarlunnarni soor- lu ilaagitug Savalimmiuni sulifeqaffiit toqqorsivini.

Paassisutissat namminneq Grøn- landsregistranten toqqanmartu- mik aqqutigalugu pissarsiassaann- gillat. Taamaassappat toqqorsivik annertoorujussuusariaqarpooq. Paasineqarsinnaavorl oqaluttuar- saanikkut toqqortat sumut ujarneqarsinnaandersut. Nammin- erlu ujaasilluni.

Grønlandsregistranten Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaaneranit allagaatinik ulikaarpoq. Tamanit atorneqarsinnaavoq akeqaranilu, Lone Riis suliniummi aqutsisoq Tunup Avannaarsuani igasutut sulisimasoq oqaluttuarpoq.

Grønlandsregistranten bugner af dokumenter fra Grønlands historie. Den er for alle og ganske gratis, fortæller Lone Riis, projektleder med en fortid som kok i Nordøstgrønland.

LEIFF JOSEFSEN